

האם אפשר לשקול מחדש את נושא גיוס הבנות לצה"ל, אם הצבא יאפשר להן להקפיד הקפדה מלאה במצוות, ולשמור על הצניעות הנדרשת - בלי אימונים של בנים ובנות יחד? / הרב יועזר אריאל

הקדמה

מאמר זה בשאלת גיוס בנות לצה"ל, נכתב בגלל פניית מחנכים ומחנכות הנשאלים על ידי תלמידותיהם בנושא גיוסן לצה"ל. השאלה הנשאלת היא האם אפשר לשקול מחדש את נושא גיוס הבנות לצה"ל, אם הצבא יאפשר להן להקפיד הקפדה מלאה במצוות, ולשמור על הצניעות הנדרשת – בלי אימונים של בנים ובנות יחד.

א. נשים במלחמת מצווה

רוב הראשונים והאחרונים אוסרים גיוס נשים למלחמת מצווה, וחלק מדבריהם הובאו גם בספר 'לאור ההלכה' [1], וכדלהלן:

ב'תשובת הגאונים' [2] הובאו דברי רבי סעדיה גאון עם ביאורו של רבי יצחק בן גיאת: כתב רב סעדיה גאון: שלשים מצות הן שהאנשים חייבים בהן והנשים פטורות. ורבינו יצחק אבן גיאת כתב פירושו, ואלו הן: מילה, ראייה, ויוצא צבא כל זכר, ושקלים כל העובר על הפקודים וכו'. תשובה זו מתבססת על מקרא מפורש – 'כל זכר לגלגלתם... כל יוצא צבא' [3]. מקרא זה קובע שהזכרים בלבד הם היוצאים לצבא, ולא הנשים. גם 'ספר החינוך' (מצוה תקכה) אסר גיוס נשים לצבא, אפילו לצורך מלחמת מצווה:

שנמנענו שלא לערוץ ולא לפחוד מן האויבים ולא נברח מפניהם, אבל החובה עלינו להתגבר כנגדם ולהתחזק ולעמוד בפניהם... ונוהגת מצוה זו בזכרים, כי להם להלחם בזמן שישראל על אדמתם. כך כתב גם במצוות מחיית עמלק (מצוה תרג):

ונוהגת מצוה זו בכל מקום ובכל זמן בזכרים, כי להם לעשות המלחמה ונקמת האויב, ולא לנשים.

דברי 'החינוך' חזרו ונשנו גם במצווה תקסב, ובמצווה תקסו. מסתבר שהמקור שעליו מסתמך 'החינוך' לפטור את הנשים מיציאה למלחמה, הוא המקרא המפורש 'כל זכר' הכתוב בספר במדבר, שממנו עולה שנשים אינן יוצאות לצבא, וכדברי הרס"ג. גם הרב שלמה מן ההר זצ"ל [4] כתב במאמרו שיש לאסור גיוס בנות, מכוח דברי 'החינוך'.

אמנם במשנה (סוטה פ"ח מ"ז) נאמר: 'במלחמת חובה הכל יוצאים, אפילו חתן מחדרו וכלה מחופתה'. אבל רוב המפרשים, כגון הרש"ש [5], 'תפארת ישראל' [6] והרדב"ז [7], מבארים שגם בזמן המלחמה הנשים אינן יוצאות לקרב להילחם באויב, אלא רק מספקות מים ומזון, ויש להן תפקיד עורפי. כך פסק גם הרב פיינשטיין זצ"ל ('אגרות משה', או"ח ח"ד סי' עה): 'ורק לצאת למלחמה אין דרך נשים, וגם אסורות'. עולה מכל הפוסקים הנ"ל שאין לגייס נשים לצבא, אפילו במלחמת מצווה. מקור נוסף מהתורה אוסר לנשים לשאת כלי נשק אפילו במלחמה: במסכת נזיר (נט ע"א) נאמר:

רבי אליעזר בן יעקב אומר: מניין שלא תצא אשה בכלי זין למלחמה תלמוד לומר לא יהיה כלי גבר על אשה... כך גם מפרש רש"י על התורה (דברים כב, ה) על פי אונקלוס: 'לא יהיה כלי גבר בכלי זין למלחמה, כדמתרגמינן לא יהא תיקון זיין דגבר'. וכן פסקו גם הרמב"ם (עבודה זרה פי"ב ה"י) וה'שלחן ערוך' (יו"ד סי' קפב סעי' ה). דברי רבי אליעזר בן יעקב נאמרו על שעת מלחמה – 'שלא תצא אשה בכלי זין למלחמה', ואף על פי שזו שעת מלחמה, רבי אליעזר בן יעקב אוסר לאישה לצאת בכלי נשק. אין לפרש שרבי אליעזר בן יעקב אסר רק במלחמת הרשות ולא במלחמת מצווה, כי בדבריו אין חילוק בין מלחמת הרשות למלחמת מצווה! ועוד: לעיל הובאו דברי הפוסקים, שאישה אינה יוצאת למלחמת מצווה, אלא רק מסייעת לצבא בצרכי מזון וכדומה. לפי דבריהם, גם רבי אליעזר, שאסר לצאת לאשה לצאת בכלי זין למלחמה, כוונתו היא לאסור גם במלחמת מצווה. (וראה עוד להלן ד).

ב. השגת המנחת חינוך ויישובה

ה'מנחת חינוך' [8] הקשה שתי קושיות על דברי 'החינוך', הפוטר נשים ממצוות זכירת עמלק: וצריך ראייה לפטור נשים ממצות עשה שאין הזמן גרמא, ובפרט במקום לאו [לא תשכח]! גם כן ומה שכתב כי להם לעשות המלחמה ולא לנשים, באמת מלחמת מצוה הכל יוצאין אפי' כלה מחופתה כמבואר בש"ס וברמב"ם פ"ז כאן.

שו"ת 'אבני נזר' [9] הקשה על 'החינוך' קושיה אחרת: ותמוה, שהרי בהריגת ז' עממים כתב במצוה תכ"ה שנוהג בזכרים ובנקיבות. וכבר רימז בזה המשנה למלך בהגהותיו.

אלא שה'אבני נזר' מיישב את דברי 'החינוך', ומחלק:

החינוך כתב שגם על כל יחיד יש חיוב אם בא לידו אחד מזרע עמלק שיהרגנו. וזה מצוי גם באשה כענין סיסרא ויעל.

אבל לעומת זאת האישה אינה יוצאת למלחמה יחד עם כל הצבא. האישה חייבת במחייט עמלק רק אם בא לידה באופן פרטי, ולכן גם אינה מחללת שבת על כך. כי רק הזכרים, החייבים להשתתף במלחמת הציבור, מותר להם לחלל שבת למלחמת עמלק, שהרי נאמר על מלחמות הציבור 'עד רדתה אפילו בשבת' (שבת יט ע"א). אבל הנשים, הפטורות ממלחמת הציבור, אינן מחללות שבת, ומאחר שהמצווה אינה נוהגת בשבת הרי זו מצוות עשה שהזמן גרמא. בדרך קרובה לדרכו של ה'אבני נזר' מבאר גם הרב סולוביצ'יק זצ"ל [10], שהאישה חייבת ללחום באויב אם היא נפגשת עמו באופן אישי, כדוגמת יעל שהרגה את סיסרא כשהזדמן לידיה. לעומת זאת אישה פטורה מיציאה למלחמת מצווה בתור חלק מצבא הציבור. בכך הרב סולוביצ'יק זצ"ל מיישב את השגת ה'מנחת חינוך', שהקשה מדוע אישה פטורה ממצוות מלחמה, שהרי זו מצוות עשה שאין הזמן גרמא! כי אמנם האישה חייבת במצווה זו שאין הזמן גרמא, אבל חיובה של האישה הוא רק במלחמה פרטית ולא במלחמת הציבור. אפשר ליישב את קושיית ה'מנחת חינוך' בדרך נוספת. גם מצוות פרייה ורבייה היא מצווה שאין הזמן גרמא, ועם זאת מבואר ביבמות (סה ע"ב) שנשים פטורות מפרייה ורבייה, משום שנאמר 'ומלאו את הארץ וכבשוה' – 'איש דרכו לכבוש ואין אשה דרכה לכבוש'. אם כן הגמרא פטרה אישה מפרייה ורבייה, על אף שזו מצווה שאין הזמן גרמא, בגלל שאין דרכה להילחם! מכוח אותו נימוק, האישה פטורה ממצוות מלחמה, כי אישה אין דרכה להילחם, וכדברי 'ספר החינוך' [11]. יש ליישב את קושיית ה'מנחת חינוך' בדרך נוספת, על פי דברי רבי יצחק אבן גיאת ('תשובות הגאונים', שם) שהובאו לעיל. גם אם מצוות מחייט עמלק מוגדרת מצווה שאין הזמן גרמא, האישה פטורה ממנה, כי התורה גילתה במקרא מפורש שנשים פטורות ממצוות מלחמה: 'כל זכר... כל יוצא צבא' (במדבר פרק א, ב- ג). לכן השגת 'מנחת חינוך' על דברי ה'חינוך' נדחית, כי יש גזרת הכתוב לפטור את האישה ממצווה זו.

ג. ביאור שיטת הרמב"ם

כתב הרמב"ם ב'ספר המצוות' (סוף שורש יד): 'וידוע שאין הנשים דנות ולא מעידות... ולא נלחמות במלחמת הרשות'. לכאורה היה אפשר לדייק מדבריו שנשים חייבות במלחמת מצווה! אבל אם כך יקשה, כיצד הרמב"ם מחייב נשים במלחמת מצווה, בניגוד למקרא מפורש הפוטר נשים ממלחמת מצווה חד משמעית – 'כל זכר... כל יוצא צבא' (במדבר א, ב- ג), וכמבואר בתשובת הגאונים! גם במסכת נזיר (נט ע"א) נאמר: 'מניין שלא תצא אשה בכלי זין למלחמה? תלמוד לומר לא יהיה כלי גבר על אשה', וכן נאמר במסכת יבמות (סה ע"ב): 'איש דרכו לכבוש ואין אשה דרכה לכבוש! לכן, מסתבר ביאורו של הרב זוין זצ"ל (שם, בדברי הרמב"ם), שכוונת הרמב"ם היא שבמלחמת הרשות יש לפטור את האישה אפילו מסיוע עורפי לחיילים; אבל במלחמת מצווה הנשים חייבות לסייע ללוחמים בסיוע חיצוני, עורפי [12]. אפשר גם לבאר את כוונת הרמב"ם כדברי ה'אבני נזר' והרב סולוביצ'יק שהובאו לעיל, שבמלחמת מצווה – האישה חייבת להילחם אם נקלע לידה אישית האויב, כדוגמת יעל וסיסרא. אבל אין היא מתגייסת לצבא הציבור גם בשעת מלחמה.

ד. האם בת יכולה להתנדב ולהתגייס לצה"ל

יש לברר, האם בת יכולה להתנדב ולהתגייס לצבא, על אף שהתורה פטרה אותה ממצוות המלחמה? לעיל בפרק א' הובאו דברי רבי יצחק אבן גיאת בביאור שיטת הרס"ג, שהוכיח מהמקרא 'כל זכר לגלגלתם... כל יוצא צבא', שהתורה פטרה נשים ממלחמת מצווה. [13] לכאורה יש להקשות על דבריו: הרי בשעת מחסור בחיילים, יש צורך גם בנשים, בגלל פיקוח נפש, ולמה לא יגייסו את הנשים בתור עתודה לשעת הצורך של פיקוח נפש? אלא שגם אם אין דבר העומד בפני פיקוח נפש מלבד שלוש עברות החמורות (עבודה זרה, גילוי עריות ושפיכות דמים) במקרא זה התורה גילתה בפירוש שרק זכרים יתגייסו לצבא, ואף על פי שהמלחמה היא גם לצורך פיקוח נפש של עם ישראל, אין לגייס את הנשים לצבא, ממילא אין מקום להתנדבות בנות לצבא, כי התורה אסרה את הגיוס לחלוטין [14]!

כך גם יש לדייק מדברי ה'חינוך' במצוות מחייט עמלק (מצוה תרג) שהובאו לעיל: ונוהגת מצוה זו בכל מקום ובכל זמן בזכרים, כי להם לעשות המלחמה ונקמת האויב, ולא לנשים.

מאחר שכתב ה'חינוך' שהמלחמה נעשית בזכרים, 'כי להם לעשות המלחמה ונקמת האויב', למה הוצרך לחזור על הוראתו פעם נוספת – 'ולא לנשים'? אלא שכפילות זו באה ללמד ולהדגיש שנשים אין מקומן בצבא, אפילו לא בהתנדבות! ועוד, לעיל (פרק א) הובאו דברי הגמרא במסכת נזיר (נט ע"א) שאסור לנשים לשאת כלי נשק, אפילו במלחמה, והתבאר לעיל שהכוונה היא גם למלחמת מצווה, לכן אישה הבוחרת להתגייס לצבא ונושאת נשק, הנשק מיותר עבורה, וממילא היא עוברת על 'לא יהיה כלי גבר על אשה'. הרמב"ם (עבודה זרה פי"ב ה"י) פסק:

לא תעדה אשה עדי האיש כגון שתשים בראשה מצנפת או כובע או תלבש שריון וכיוצא בו או שתגלח ראשה כאיש... הכל כמנהג המדינה.

בדברי הרמב"ם הנזכרים נאסר על האישה לא רק לשאת כלי נשק, אלא גם לשאת על גופה כל סממן צבאי אחר, כגון כובע פלדה, או דרגות וכדומה, 'שתלבש שריון וכיוצא בו', ומכאן עילה נוספת לאסור לבנות להתגייס לצה"ל. אמנם הרמב"ם בהלכה הנזכרת כתב שהגדרת הלבוש הנשי והגברי נקבעת לפי 'מנהג המדינה',

ומאחר שרוב הנשים מתגייסות לצבא, היה מקום לומר שהמדים והנשק לבנות נעשו למנהג המדינה; אבל ה'תוספות' (בבא בתרא ב ע"א) כתבו: ונראה לר"ת דדוקא בהוצא ודפנא אבל פחות מכאן אפילו נהגו מנהג הדיוט הוא ומוכיח מכאן דיש מנהגים שאין לסמוך עליהם אפילו היכא דתנן הכל כמנהג המדינה לכן אף על פי שציבור גדול של נשים נהגו להתגייס לצבא ולשאת נשק, מנהג זה מנוגד להלכה, מוגדר מנהג גרוע, ואינו נחשב מנהג המדינה.

יש לציין שמאז הקמת המדינה ועד היום, ציבור גדול של מאות אלפי בנות יראות ושלמות נשמעו לפסיקת ההלכה שאסרה על בנות להתגייס, שנפסקה הן על ידי הרבנות הראשית והן על ידי פוסקים נוספים. לכן לא ניתן להגדיר את נשיאת הנשק למנהג המדינה, וממילא חל איסור לאישה לשאת עליה נשק כי הוא נחשב כלי גבר. ואמנם כמה מפוסקי זמננו התירו לנשים לשאת נשק להגנתן, אם הן נמצאות במקום סכנה, כגון במקום שמחבלים עלולים לתקוף אותן. כך נפסק בתשובת 'יחיה דעת' [15], שמורות וגנות ביישוב ספר הותר להן לשאת נשק, כי הנשק נועד להצלתן, ולא נועד ללבוש וקישוט. כך גם נפסק ב'אגרות משה' [16], שמותר לנשים הנוסעות בכביש העובר בין יישובים של ערבים לשאת נשק להצלתן, כי במצב של פיקוח נפש ישיר של הנשים מותר להן לשאת נשק, ודרך לשאת נשק בשעה שנוסעות במקומות מסוכנים. אבל אין ללמוד משתי התשובות הנ"ל להתיר חלילה לבנות להתגייס לצורך הצלת הכלל במסגרת צה"ל ולשאת שם נשק להגנתן. אמנם אם התורה הייתה מחייבת את הבנות לצאת ולהילחם באויב היה לנשק צורך של קיום מצוות התורה. אבל מאחר שהתורה פטרה את הנשים מגיוס לצבא, ממילא כלי הנשק מיועד לגברים בלבד, וכדברי 'החינוך' שהובאו לעיל: **'כי להם לעשות המלחמה ונקמת האויב, ולא לנשים'**. לכן נשים המתנדבות לצבא ונושאות כלי נשק שאינו מיועד אלא לגברים, הרי הן עוברות על האיסור 'לא יהיה כלי גבר על אשה'. רבי משה פיינשטיין זצ"ל בתשובה הנ"ל נזהר שלא תצא תקלה חלילה מתשובתו, וסיים את דבריו בפסיקה חד משמעית: 'ורק לצאת למלחמה אין דרך נשים, וגם אסורות'.

ה. גיוס ליחידות שאין קרבות

נשאלתי שאלה נוספת: במלחמת מצווה אף כלה יוצאת מחדרה, למלא תפקיד עורפי כגון הכנת מזון. אם כך לכאורה מדוע לא תתגייס האישה לצבא ותמלא תפקידים שאינם קרביים, כגון חיל אספקה ומודיעין, כשם שנראה שבמלחמת מצווה היא מסייעת בסיפוק מזון לחיילים?

לעיל הובאו דברי רבי יצחק אבן גיא שפטר את הנשים מגיוס לצבא ממקרא מפורש 'כל זכר לגלגלתם... כל יוצא צבא' [17]. בין התפקידים הצבאיים נכללים גם תפקידי עורף, כגון שמירה על הבסיס. החיילים המשרתים בתפקיד כזה, זכו לחלוק חלק שווה בשלל האויב, כאמור במלחמת דוד: 'כחלק היורד למלחמה וכחלק היושב על הכלים יחדיו יחלוקו' (שמואל א ל, כד). גם ב'מדרש רבה' (בראשית מג, ט) וברש"י (בראשית יד, כד) מובא שהחוק המעניק זכויות שוות לחיילי העורף כבר נחקק בימי אברהם אבינו, במלחמתו נגד ארבעת המלכים. גם הרמב"ם (הלכות מלכים פרק ד הלכה ט) פסק:

ומחצית הבזה חולקין אותה כל אנשי הצבא ביחד עם העם היושבין על הכלים במחנה לשמרם חולקין בשוה, שנאמר כי כחלק היורד במלחמה וכחלק היושב על הכלים יחדיו יחלוקו.

התורה, שקבעה שרק הזכרים הם יוצאים לצבא, ופטרה את האישה מחובת הגיוס לצבא, אינה מחלקת בין תפקידי הלחימה לתפקידי השמירה, ואינה מטילה על האישה תפקיד צבאי כל שהוא, כגון תפקיד שמירה. התורה קבעה חד משמעית שנשים אינן נכללות בכלל 'יוצאי צבא' אלא רק זכרים. מכאן שאין לגייס נשים לצבא, גם לא בתפקיד מסייע שאינו קרבי! לפי האמור, גם חיובה של האישה לספק מזון לחיילים בשעת מלחמת מצווה, אינו נעשה במסגרת הצבא, כיוון שהתורה פטרה את האישה מגיוס לצבא אפילו למלחמת מצווה! לכן סיפוק המזון לצבא וכל פעולת עורף אחרת אינן נעשות בתור חלק מהמערכת הצבאית, אלא בתור סיוע אזרחי חוץ לצבא. יתר על כן: האישה אינה עוסקת בקביעות בסיוע עורפי, אלא רק בהגיע שעת החירום, עליה נאמר 'כלה יוצאת מחדרה'. אבל עד שעת החירום, כל עוד לא נפתחה המערכה, הכלה פטורה גם מסיוע עורפי! אין צורך להוסיף שגם הסיוע העורפי של הנשים בשעת המלחמה, הנעשה במסגרת אזרחית, צריך להיעשות לפי כל כללי ההלכה, בהקפדה על כללי הצניעות הנדרשים.

ו. גיוס בנות לצה"ל אינו מוגדר פיקוח נפש

לעיל בפרק ד' [18] התבאר שהתורה מנעה גיוס בנות אפילו במצב של פיקוח נפש. עם זאת, חשוב לציין שהדין בשאלת פיקוח נפש בהקשר לגיוס הבנות לצה"ל אינו רלוונטי, כי באמצעות תוספת של חיילים המשרתים בשכר בצבא הקבע, ניתן לאייש גם את תפקידי העורף החיוניים שאותם מאיישות כיום נשים. כמו כן, גם יש מאגר של אנשי צבא קבע, שגיל הפרישה שלהם נע בין גיל 45 לגיל 50, וניתן לדחות את גיל פרישתם עד גיל 67, כמקובל בשוק האזרחי, ולהעסיקם ביחידות עורף במקום נשים. להעסקת אנשי צבא הקבע ביחידות העורף יהיה יתרון ניכר על העסקת חיילות, בגלל מקצועיותם והניסיון הרב שיש להם. אמנם הארכת גיל הפנסיה ותוספת כוח אדם כרוכה בתוספת תקציב, אבל אין להטיל את משא התקציב של המדינה על כתפיהן של בנות ישראל. בעיית תוספת מסוימת לתקציב אינה שאלה של פיקוח נפש ואינהעילה להתיר גיוס בנות לצה"ל, כשם שלא נתיר איסורים אחרים כדי לפתור בעיות תקציב. עוד יש לציין שחלק מהבנות המתגייסות לצה"ל, כגון

מורות חיילות, אינן תורמות מבחינה צבאית לצה"ל. כי האימון הצבאי הקצר שמורה חיילת עוברת אינו מסייע לצבא במלחמתו נגד האויב. אמנם משרד החינוך זקוק לבנות בתפקידי הוראה, אך לשם כך אין צורך לגייס לצה"ל, כי השירות הצבאי אינו תורם לידיעותיהן בתפקיד ההוראה.

ז. גיוס בנות לצורכי 'קידום האישה'

מעמדה של האישה השתנה בדורנו, ונפתחו בפניה מסלולים שעד כה היו בלעדיים לגברים. הנשים דורשות ומקבלות הזדמנות שווה בתחום העיסוק המקצועי, בקידום בו, ברמת השכר, ובכל תחום אחר. הדרישה שנשים תקבלנה הזדמנות שווה לא פסחה גם על השירות בצבא. חוגי נשים פמיניסטיות דרשו מצה"ל שנשים לא תהיינה מופלות לרעה לעומת הגברים, והצבא קיבל את דרישתן. [19] הבנות מצטרפות ליחידות קרביות ומתאמנות יחד עם הגברים, ובכך מתאפשר להן להוכיח את יכולתן בכישורים הנדרשים ללוחמי צבא, ולפעמים הן טובות יותר מן הגברים. כך הן נהנות מהיוקרה, הכבוד והמעמד המוקנים להן בשירות ביחידה לוחמת. אם כן נראה שיש לדון בשאלת הגיוס גם לאור המניעים הנוספים שבגללם יש התומכים בשירות נשים בצה"ל: המצדדים בשירות בנות בצבא משמיעים, בין היתר, גם את הטענה, שלפי השקפתם השירות בצבא מעצים את כוחות הנפש של האישה, מעלה את כושרה הגופני, נותן לה ביטחון עצמי והרגשה של שוויון לגברים במעמדה. אבל מבחינת הדיון ההלכתי, מניעים אלו אינם מעלים ואינם מורידים. לא מצינו מקורות הלכתיים המתירים שירות צבאי לבנות, ממניעים של העצמה נשית. אדרבא, העובדה שהתורה אסרה את שירות הבנות בצבא אפילו לצורך מלחמת מצווה והצלת עם ישראל היא ההוכחה לכך שמניעים של העצמה נשית אינם שייכים כאן! ולנימוקים אלו אין כל משקל הלכתי, שהרי אם התורה אסרה את שירות הבנות בצבא אפילו לצורך מלחמת מצווה, קל וחומר שאין להתיר את האיסור בטיעונים של העצמה נשית! ההעצמה הנשית והקניית הביטחון העצמי לבנות צריכה להיעשות באמצעים אחרים, ואין להשתמש בצבא כקידום לחפור בו לתועלת 'קידום האישה'. הצבא נועד רק להגן על עם ישראל ולהילחם את מלחמותיו, ואין להשתמש בו לכל מטרה אחרת. לא לשם כך הוקם הצבא, אלא כדי להילחם – איש דרכו לכבוש, ואישה אין דרכה לכבוש' (יבמות סה ע"ב).

ח. עז כנמר

סיבה נוספת שבגללה יש בנות המעוניינות לשרת בצה"ל היא שאינן מרגישות בנוח להיות משוחררות מהצבא, וכביכול 'להשתמט' מחובתן האזרחית, בו בזמן שבנות אחרות ממלאות את חובתן למדינה ומתגייסות מתוקף החוק. אבל למושג 'השתמטות' יש רק משמעות אחת: השתמטות ממילוי רצון ה' בשלמות, בהתאם למצוות התורה ודברי חכמים – מתקופת חז"ל ועד גדולי הפוסקים בדורנו. הבת המצהירה על אי גיוסה לצה"ל ממניעי הלכה וממלאות את חובתה בדרכה של התורה, צריכה לזקוף קומתה ולשמוח על שזכתה ללמוד ולהבין את ההלכה הישרה לאמיתה של תורה. על כך אמרו חכמים (אבות פ"ד): 'הוי עז כנמר... לעשות רצון אביך שבשמים', ובהקשר לכך כתב הטור (אורח חיים סי' א): לפי שלפעמים אדם חפץ לעשות מצוה ונמנע מלעשותה, מפני בני אדם שמלעיגים עליו, על כן הזהיר שתעז פניך נגד המלעיגין, ואל תמנע מלעשותה מפני בני אדם. אמונתנו היא שכלל שהצבא יהיה קדוש יותר ומחוזק בתחום הצניעות, כך גם הקב"ה ילך לפני מחננו להנחיל ניצחון ועטרת ישועה לעם ישראל, כדברי הכתוב (דברים כג, טו): כי ה' אלוקיך מתהלך בקרב מחנך להצילך ולתת איביך לפניך, והיה מחנך קדוש ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך...

מסקנה

לאור המקורות ודברי הפוסקים שהובאו לעיל, אין היתר לבנות להתגייס לצה"ל, גם אם יתקיימו תנאים המאפשרים לבנות לשמור על הצניעות ועל קיום המצוות במלואן.

[1] הרב ש"י זיון, לאור ההלכה, 'המלחמה' פרק ג (תשס"ד, עמ' כד-כז).

[2] תשובות הגאונים, ליק תרכ"ד, סי' קכ.

[3] במדבר פרק א ב-ג.

[4] תחומין ד, 'שיתוף נשים במלחמה', עמ' 68-78, ובפרט עמ' 69.

[5] רש"ש, סוטה מד ע"ב.

[6] תפארת ישראל, סוטה פ"ח מ"ז.

[7] רדב"ז, הל' מלכים פ"ז ה"ד.

[8] מנחת חינוך, מצוה תרג אות ג.

[9] שו"ת אבני נזר, או"ח סי' תקט.

[10] הגרי"ד סולוביצקי, 'ישוּב לדברי הרמב"ם פ"ז ה"א מהלכות מלכים', בתוך כבוד חכמים, ספר היובל לרב

לוינטל זצ"ל, תרצה, עמ' צה-צח. ראה גם בדברי הרב זיון שם.

[11] ומצאתי שבדרך דומה תירץ הרב עובדיה יוסף זצ"ל, יביע אומר ח, או"ח סי' נד, את קושיית ה'מנחת

חינוך'.

[12] כגון בהכנת מזון וביגוד, כדברי המפרשים על המשנה בסוטה פ"ח מ"ז, שהובאו לעיל בהערות 5-7.

[13] הערת העורך, י"פ: ראוי לציין שלא מצאנו מי ממוני המצוות שמנה איסור זה בכלל המצוות! ועוד,

הובאו שני פסוקים: הראשון, 'שאו... כל זכר', והשני, 'מבן עשרים שנה ומעלה כל יוצא צבא'. ונוסף על כך,

הלימוד מפסוקים אלו ובלי מקור מן התלמוד שיש איסור לנשים להתגייס, הוא דחוק ותמוה; וע"ע בדברי הגרי"פ

פערלא, ספר המצוות לרס"ג, תשס"ז, עמ' עדר.

תשובת כותב המאמר: א. דברי הגאונים אינם דחוקים חלילה, אדרבא כל פירוש אחר אינו מתקבל על

הדעת, כי אי אפשר לפרש שכוונת התורה להודיענו במקרא זה, שלא דווקא זכר יוצא לצבא, אלא גם נקבה!?

שהרי מקרא מפורש מגדיר חד משמעית מי נמנה בין הפקודים הנמנים כדי לצאת לצבא - 'כל זכר' - זכר - ולא

נקבה! ב. באשר לשאלה למה לא נמנה איסור הגיוס לבנות במנין המצוות, התשובה היא פשוטה: יש כלל גדול

במנין המצוות - אין למנות פרטי מצווה כמצווה בפני עצמה, כמבואר בדברי הרמב"ם בספר המצוות בשורש

השביעי - 'שאין ראוי למנות דקדוקי המצוה', כגון במצוות ייבום, אין למנות כמצווה בפני עצמה את הנשים

הנאסרות לייבום, אע"פ שהפרטים נלמדים מדרשות התורה, כי הפרטים נכללים במצווה הכוללת של ייבום. לכן

גם פרטי הגיוס נכללים במצווה הכללית של מלחמת שבעת העממים ומלחמת עמלק. ג. באשר לשאלה היכן

מצינו בתלמוד איסור גיוס נשים? התשובה היא: לעיל הובאו דברי הגמרא במסכת נזיר (נט ע"א): 'רבי אליעזר

בן יעקב אומר: מניין שלא תצא אשה בכלי זין למלחמה? תלמוד לומר לא יהיה כלי גבר על אשה, ולא ילבש גבר

שמלת אשה שלא יתקן איש בתיקוני אשה'. וכן הגמרא בימות (סה ע"ב): 'איש דרכו לכבוש ואין אשה דרכה

לכבוש', ופשוטו של מקרא בספר במדבר מסייע לדברי התלמוד. לכן הרס"ג ורבי יצחק בן גיאת והחינוך אסרו

גיוס נשים, ובעקבותיהם גם הפוסקים האחרונים אסרו גיוס נשים.

[14] יש לבאר את טעם איסור התורה לפטור נשים מגיוס אפילו במקום פיקוח נפש, בשני טעמים: הטעם

הראשון: התורה הקפידה בחומרה יתרה על כל כללי הקדושה במערכת הצבאית. לכן ציוותה על החיילים:

'ונשמרת מכל דבר רע' (דברים כג, יא), 'והיה מחניך קדוש' (שם, טו), 'ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך'

(שם). הצלחת ישראל במלחמה תלויה בקדושה ובצניעות היתרה במחנה ישראל, לעומת זאת השתתפות נשים

במערכת הצבאית, בתנאי שדה, עלולה במצבים מסוימים ליצור קשר הדוק בין החיילים לחיילות ולהביא לחוסר

צניעותולאיסור עריות, שאינו נדחה מפני פיקוח נפש, ומתוך כך לסכן את ישראל במלחמה. לכן התורה מנעה

מנשים שותפות במערכת הצבאית, אפילו במקום פיקוח נפש. הטעם השני: דרישות הצבאוסגנונו אינם

מתאימים לאופי הנשי, כמבואר בימות (סה ע"ב): 'איש דרכו לכבוש ואין אשה דרכה לכבוש', ומצוות התורה

מותאמות לטבע האנושי הראוי לכל אחד, כפי שה' ברא אותו. הימצאותה של האישה בשדה הקרב בשעות

קשות עלולה להזיק לה מבחינה נפשית, ונוסף על הנזק של מצוקתה הנפשית מן המראות המזעזעים בשעת

הקרב פחדיה האישיים עלולים להמיס גם את לבב הגברים במלחמה; והרי הזהירה התורה 'מי האיש הירא ורך

הלבב ילך וישב אל ביתו, ולא ימס את לבב אחיו כלבבו' (דברים כא, ח). וראה עוד הערה 18 מחקר על הנזקים

הגופניים והנפשיים העלולים להיגרם לבנות, ועל הנזק של הורדת הרמה הצבאית של הגברים. עם זאת, מאחר

שאין דורשים טעמא דקרא (כשיטת רבי יהודה, ב"מ קטו ע"א, וש"ע, חו"מ סי' צז סעי' יד), האיסור אינו תלוי

בטעם זה או אחר, וגם אם יתבטלו הטעמים, האיסור במקומו עומד.

[15] שו"ת יחווה דעת, ח"ה סי' נה.

[16] שו"ת אגרות משה, או"ח ח"ד סי' עה.

[17] במדבר א, ב-ג.

[18] ראה גם הערה 14.

[19] בספר 'נלחמות בצבא' שהוציא לאחורונה אל"מ שגיא, מבהיר המחבר שהיוזמה לגיוס בנות ליחידות

קרביות, מקורה אינו בצה"ל. אלא הצבא נכנע לדרישת חוגי נשים פמיניסטיות, ולדעתו שיתוף הבנות מוריד את

סרגל המאמצים הנדרש מהבנים, וגם גורם נזקים נפשיים וגופניים לבנות.